

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

I næste afsnit vil jeg prøve at beskrive min soldatertid, ikke politisk eller strategisk, men hvorledes jeg og mine kammerater i mange år måtte tilbringe tiden som tyske infanterister, indtil muligheden bød sig til igen at vende hjem.

Efter vor ankomst til Neumünster blev vi sendt til den store kaserne, inddelt i kompagnier og sektioner og iklædt fra top til tå. Alle beklædningsgenstande, lige fra undertøj til støvler, fik vi udleveret tillige med de våben, der hørte med til en infanterist. Dernæst fik vi at vide, at vor daglige soldaterløn udgjorde 33 penning og ville blive udbetalt hver 10-ende dag. Jeg fik anvist et lokale med 30 andre rekrutter, og så kunne min uddannelse til tysk soldat begynde. Denne var meget grundig og disciplineret. De første 14 dage var det ikke tilladt os at forlade kasernens område, fordi vi først skulle lære at gå rigtigt og også lære at hilse.

Der skulle hilses på alle overordnede i den tyske hær, ikke på personen, men på uniformen, derfor måtte vi først lære alle de overordnedes distinktioner at kende indenfor marinen, kavalleriet, artilleriet, flyverne og infanteriet. Det blev til en ny skolegang, hvor vi blev undervist af underofficerer. Hver morgen blev kompagniet stillet op til appel og kontrolleret af officererne, om vi havde pudset vore knapper ordentligt, blanket de langskafede støvler, havde rensset negle, om vort tøj var i orden o.s.v.. Derefter var der gymnastik, bajonetfægtning og skydning. Vi blev optrænet til lange marchture, hvoraf den længste blev på 75 km. i et døgn. Også i skarpskydning blev vi grundigt opøvet, og et par gange sendtes bataljonen til Lockstädter Lager til feltskydning.

Hver aften skulle alt pudses lige fra messingknapperne i uniformen til geværene, så det morgenen efter kunne godkendes til appellen. Umiddelbart efter ankomsten til kasernen var vi alle blevet tætklippet med maskine for at forebygge utøj, og de, der havde fuldskæg, måtte også ofre dette, for at gasmasken kunne slutte bedre om kinden.

Kosten var god og nærende, de bedste og rigeligste levnedsmidler var forbeholdt militæret. Ved uddelingen af den varme mad måtte hele kompagniet stille sig op i kø forsynet med hver sin spiseskål, der mindede om et lille vandfad og passere forbi feltkøkkenet, hvor hver fik tildelt 1 liter sammenkogt mad. Alle måltiderne spistes kun med ske. Hver morgen kl. 6 blæste reveillen, og så gjaldt det om hurtigst muligt at komme ud af halmsækkene for at hente kaffen på samme måde som middagsmaden, men i store vandkander, en kande til hver sektion. Den væske, vi fik udleveret, var dog ikke lavet af kaffe, men, så vidt vi kunne skønne, af små i kvadrat skårne og ristede kålbrastykker. Hver aften præcis kl. 10 blæste hornet igen som tegn på, at alle i løbet af 1 kvarter skulle ligge i køjen. Den vagthavende underofficer kom kort efter for at kontrollere. Undtagelse herfra var dog en udgangstilladelse. Den 17. marts 1916, mens jeg endnu lå i garnisonen, blev min yngste søster Anne Margrethe født. Til hendes dåb ville jeg frygtelig gerne hjem, dog var al orlov nord for Flensborg inddraget. På en eller anden måde, som jeg ikke husker, lykkedes det mig alligevel at få en kort orlov og være hjemme hos mine forældre et par dage.

Efter 10 måneders grundig uddannelse i garnisonen, ansås vi for egnede til at rykke i felten. Vore rekrutuniformer blev ombyttet med splinternye uniformer i feltgrå farve, og hele vort udstyr fornyedes. Da hele vor bagage incl. geværet vejede 90 pund, gjaldt det om at stuve alt på rette måde. Ude i fronten havde vi dog en større vægt at bære på. Hver mand måtte medføre et stk. feltdug på omtrent 3 kvadratmeter, som kunne knappes sammen med andre og på den måde dannes til et stort telt. Teltduget blev

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

sammen med overfrakken spændt omkring tornysteren. Alle vore andre ejendele havde sin plads indenfor, undtagen kogekarret, som også spændtes fast udenpå. Til hvilken krigsskueplads vi skulle befordres, fik vi intet at vide om, først da vi passede Rhinen ved Kölner Dom, vidste vi, at det gik mod Frankrig, og lidt senere erfarede vi, at vi skulle sættes ind i det store slag ved Somme.

Det var en ganske underlig fornemmelse at komme fra kasernen og blive overført til en krigsskueplads. Langs hele fronten, så langt øjet rakte, sås observationsballoner både på fransk og tysk side, og den uafbrudte kanontorden fra let til svær kaliber, og den brummen og hvinen, projektilerne forårsagede, fik os alle til at lytte i spænding og angst. Efterhånden som vi nærmede os frontlinjen, hvor granaterne slog ned til højre, venstre, foran og bag os, kom vi hurtigt fladt ned på jorden. I begyndelsen var vi vel nok alle hundeanget, men efter nogle ugers forløb vænnede vi os dog så meget til alle disse lyde, at vi nøjagtig vidste, hvornår vi skulle søge dækning, og hvornår der ingen fare var, ialtfald ingen overhængende.

Med tyskernes tilbageslag fra Marne havde krigen udviklet sig til en stillingskrig, en skyttegravskrig. Der blev anlagt flere linjer. En første og en anden, hvor selve kampene foregik, og dernæst en reservestilling, hvortil kompagnierne blev trukket tilbage for at hvile ud. Opholdet i de 2 førstnævnte linjer varede som regel 8 døgn i hver linje, medens der var forskel på, hvor længe vi kunne blive liggende i reserven. De forskellige regimente skiftedes til at besætte skyttegravene, dog således, at vi ret ofte skiftede fra første til anden linje, men sjældent til reservestillingen. I reserven blev vi ofte indkvarteret i sammenskudte huse eller fabrikker, men måtte dog også ligge i teltlejr. At ligge i reserven var ofte mere farligt end i de andre stillinger, fordi vi her kunne beskydes af det svære artilleri og ofte fik besøg af de allieredes flyvere.

Første og anden skyttegrav var forbundet med hinanden ved løbegrave, så vi altid havde kontakt med andre regimente.

I Flandern var vi nødt til at ligge i gamle granathuller, så længe opholdet i de første linjer varede, fordi terrænet her var så lavtliggende og blødt, at der ingen skyttegrave kunne graves. I en mere egnet jord, hvor der kunne anlægges grave, udhulede vi siderne i disse for at søge dækning mod granat-splinter, nattens kulde, sne og regn. På steder, hvor vi havde fast undergrund under os, gravede vi dybe dækninger ned i leret eller kridtlaget. Disse blev gravet på en dybde af lo til 30 trapper og forbundet i bunden, så der dannedes store opholdsrum. På den måde havde vi som regel flere udgange for at sikre os mod at blive levende begravet, dersom det svære artilleris projektiler skulle knuse en af udgangene. Ved fremstillingen af disse dybe dækninger brugtes samme fremgangsmåde som i bjergværkerne. Vi lå på ryggen og huggede os nedad med hakker og lignede møllere de steder, hvor undergrunden bestod af kalk eller kridt. Til afstivning af disse dybe skakter blev anvendt stærke egetræsplanker, som vi om natten havde båret frem til stillingen på skuldrene. Dagen igennem gravede vi os ned, og den efterfølgende nat blev den løsgravede jord transporteret op og fordelt foran skyttegravene. Samme nat blev den friskopgravede jord tildækket med græstørv eller andet grønt som kamuflage mod flyverne og observationsballonerne. Dette var ofte meget besværligt, når vi arbejdede i kalk eller kridt. I nattetimerne sattes infanteriet ofte til at bære granater frem til artilleriet, projektiler i størrelse fra almindeligt skyts til feltartilleriet og op til 15 cm. haubitzgranater. Foruden disse natlige arbejder skulle nye skyttegrave og løbegrave anlægges, dette arbejde blev udført ved hjælp af store spader.

Postgangen til og fra fronten var meget pålidelig. Der hengik sjældent en dag, hvor jeg ikke skrev et kort hjem til mine forældre for at fortælle dem, at jeg endnu var i

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

live, og både jeg og de fleste andre modtog jævnlig feltpakker hjemmefra. Al postforbindelse var portofri. Det var store øjeblikke, når vi om natten sammen med forplejningen fik udleveret breve og pakker. Vi var altid meget udsat for artilleribeskydning, men når vore egne og modstanderens grave ikke lå for langt fra hinanden, generedes vi meget af miner, som blev kastet ud ve'd hjælp af minekastere. De blev slynget således ud, at de faldt lodret ned i vore stillinger og forårsagede større skader end artilleriet.

Vor største og ubehageligste fjende var dog kropslusene og lopperne. Nok var de ikke livsfarlige, men de plagede os enormt både dag og nat, mest om natten, hvor de forvoldte os mange søvnløse timer. Deres bid i forbindelse med vor kløen frembragte ofte store sår på hele kroppen. Når vi blev flyttet til reservestillingen, kogte vi alt vort tøj, men der hengik højt en ugestid efter kogningen, før vi igen havde lige så mange. Enkelte gange, når angrebet blev for slemt, blev vi sendt bag fronten til en aflusningsanstalt, hvor alt tøjet blev opvarmet til meget høj temperatur i store varmeovne, og vi selv kunne rense os grundigt i et brusebad.

Al forplejning blev hver nat hentet fra reservestillingen, hvor det mellemliggende terræn kun blev oplyst af lysraketter fra begge sider. Ofte kunne vi ikke benytte de i løbet af dagen sammenskudte løbegrave og måtte da gå over åbent terræn. Under en sådan natlig forsyningstur blev jeg, den 25. august 1916 såret i mit ene ben af en maskingeværkugle, blev sendt til feltlazarettet og opereret, fordi kuglen havde sat sig fast foran skinnebenet. Efter en ugestid på feltlazarettet kom jeg til Tyskland med en stor transport af sårede. Her blev jeg den anden september indlagt på et hospital i den lille by Stadt Oldendorf i nærheden af Hannover. Hospitalet var lille, men godt indrettet i den store sal på et hotel og blev opretholdt ved hjælp af private midler. Under mit ophold der havde jeg den glæde at gense min søster Marie og min bror Peter, som af Mor og Far havde fået tilladelse til at rejse ned for at besøge mig, og vi havde et par lykkelige dage sammen der.

Den 25. november samme år kunne jeg udskrives fra hospitalet og blev overført til mit regiments "Genesenen Kompagni", fra hvilket jeg den 11. december igen blev overført til mit gamle kompagni i Neumünster. Efter et par måneders træning blev jeg igen sendt til fronten i Frankrig og sat ind i skyttegravskrigen, lige fra Champagnen til Flandern.

Under mit ophold i Neumünster som rekonvalescent havde jeg den lykke at blive afkommanderet til et gartneri i Preetz i Holsten for på grund af mangel på arbejdskraft at være behjælpelig.

Medens jeg lå såret, var mit regiment blevet indlemmet i en "flyvende division", en hærgruppe, der altid skulle stå i beredskab for at sættes ind på de farligste punkter. Vi kunne transporteres fra nord til syd alt efter behov. At opremse alle de kampe, jeg deltog i, vil føre for vidt her, men for dem, der er interesseret, kan jeg henvise til min militærbog.

En af kampene vil jeg dog kort omtale, nemlig den store forsvarsoffensiv i 1918 ved St. Quentin, som blev indledet på min fødselsdag, hvor tyskerne brød igennem de allieredes linjer.

I de foregående måneder havde vi haft stor generalprøve for at forberede dette angreb, hvorefter vi den 21. marts sattes ind for alvor.

Det store angreb forberedtes med en voldsom trommeild fra alle disponible kanoner, og der blev udelukkende anvendt gasgranater. Tilsyneladende har de franske gasmasker ikke kunnet yde tilstrækkelig beskyttelse. Ved vor ankomst til deres

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

skyttegrave, lå hele besætningen som livløs. Angrebet tog sin begyndelse under en meget stærk tåge, men få minutter efter at vi havde forladt vore egne grave, brød solen gennem tågen og skinnede fra en klar himmel. Det var et brutalt, men storslået syn at se tusinder infanterister, så langt øjet rakte, gå frem med opplantede bajonetter, fra hvilke solens stråler reflekteredes. De efterfølgende uger var vi stadig på fremmarch, men blev i begyndelsen af april standset ved Montdidier.

For infanteriet var fremmarchen meget anstrengende, da vor feltmæssige oppakning vejede omkring 100 pund. Især var det vandforsyningen, som vejede stærkt til, men også det øgede antal håndgranater og øvrige ammunition tyngede stærkt. Dersom vi havde valget, kastede vi hellere ammunitionen og håndgranaterne fra os end drikkevandet.

Gasmasken var et af vore vigtigste selvforsvarsmidler og blev altid båret omkring halsen dag og nat, selv under vore ture til latinerne, som var meget hyppige på grund af den dysenteri, vi næsten alle var plaget af. Der skete flere forgiftninger, som kunne tilskrives ligegyldig omgang med gasmasken. Fra luften holdtes vi stadig under observation fra ballonerne og fra observations-flyverne, og disse var ofte meget nærgående. Det skete hyppigt, at de fløj med hovedet nedefter, kastede håndgranater på os eller bestrøg os med deres maskingeværer.

Ofte havde vi kampflyvere i luften over os, som udkæmpede luftdueller. Vi infanterister prøvede på at tælle dem og konstaterede ofte fra ca. 50 til 70 flyvere i kamp med hinanden.

I 1918 satte franskmændene også de første tanks ind, og vi måtte lære at bekæmpe disse uhyrer.

En morgen forsøgte jeg at gå over til franskmændene for at komme i fangenskab. Jeg benyttede mig af en gammel løbegrav, som havde forbindelse med de allieredes stillinger, og som på et kort stykke var fyldt op med "spanske ryttere". Men da jeg nåede så langt, at jeg kunne se de franske soldater, blev jeg klar over, at de alle var mørkhudede. For disse tropper havde vi stor respekt, for når det var "Gurkaer" kunne ingen pardon ventes, de var bevæbnede med lange, skarpe knive, som de ofte bar i munden, og hvormed de skar halsen over på fjenden. Imidlertid var jeg blevet uddannet til maskingeværskytte, og fik tildelt jernkorset, absolut ikke fordi jeg havde udmærket mig, men vel nok, fordi de soldater, som havde ligget ved fronten i flere år, skulle belønnes.

Gentagne gange havde jeg ansøgt om orlov, fordi jeg ikke havde haft en sådan i ca. 3 år. Den militære orlov blev nægtet alle, der var bosat nord for Flensborg, det var gesperrtes Gebiet. I begyndelsen af oktober 1918 prøvede jeg igen og blev kort tid efter kaldt til min kompagnifører desangående. Han var meget venlig og tilstod mig orlov, såfremt jeg ville give ham mit æresord på, at jeg ville vende tilbage til mit kompagni igen. Jeg gav ham dette og kunne begive mig ud på den lange rejse hjemefter. Turen varede i flere dage, men jeg må have været en lykkelig frontsoldat, der nu havde udsigt til igen at se sit fædrene hjem, sine forældre, søskende og bekendte.

Efter 3 års ophold ved fronten som soldat, var det en underlig følelse igen at leve sammen med civilister. Her var ingen kanontorden, ingen eksplosioner og ingen knitren fra geværer og maskingeværer. Jeg husker da også, at jeg første nat, jeg lå i en rigtig seng, sov lige til middag, og så måtte mine forældre endda vække mig. I flere år havde jeg altid ligget på den bare jord eller på en træbriks, tildækket med min militærkåbe og med tornysteren som hovedpude. Under mit korte ophold i hjemmet kunne jeg tydeligt mærke, at levnedsmiddelforsyningen til civilbefolkningen havde forværret sig

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

betydeligt. De fleste livsfornødenheder, eller snarere sagt alle, kunne enten ikke købes eller bestod af surrogater, og ofte måtte vi spise brødet tørt eller kun påsmurt surrogatmarmelade mest lavet af kålrabi. De familier, som ikke havde forbindelse med landbefolkningen, havde det meget vanskeligt.

En ting havde dog vendt sig til det bedre, vi havde fået indlagt elektricitet til belysning, og det blev til stor hjælp for de husstande, som besluttede sig dertil. Indtil nu havde vi brugt petroleumslamper og i nødsfald karbid og tællelys, som både lyste dårligt og fordrede megen vedligeholdelse og pudsning. Nu kunne der bare trykkes på en knap, og lyset var der. Byens gader havde indtil nu været oplyst ved hjælp af gaslygter med undtagelse af Nørre Chausse, hvor der var installeret få elektriske lamper, der blev forsynet med strøm fra Bastiansens maskinfabrik, en virksomhed, der lå lige overfor Folkehjem. Under hele krigen blev der her drejet granater til militæret, og da firmaet ejede en dampmaskine for at kunne producere strøm til maskinerne, leverede det overskudsproduktionen til kommunen om natten.

I 1918, medens jeg var på orlov hjemme, blev det tydeligt, at tyskerne ikke kunne vinde krigen, og jeg blev gentagne gange opfordret til at gå over grænsen til Danmark, men tog dog afstand herfra, fordi jeg havde givet mit æresord til kompagniføreren på at vende tilbage.

Efter 8 dages ophold hjemme begav jeg mig tilbage til fronten. Efter flere dages rejse fandt jeg igen mit kompagni, som under min fraværelse var flyttet til et andet frontafsnit.

Da jeg meldte mig til min kompagnifører, blev han meget forundret over at se mig og udbrød: "Men, Jacobsen, er De her igen, jeg troede at De forlængst var i Danmark." Dette skuffede mig meget ved tanken om mit æresord, jeg havde givet ham .

Alle var nu klar over, hvorledes krigen ville ende. De tyske styrker trak sig vedvarende tilbage, fordi de ikke kunne modstå det stærke pres fra de allieredes side. Den 24.oktober 1918 havde vi gravet os ind i en jernbanedæmning i nærheden af byen Origny, i nærheden af St. Quentin. Her blev vi dagen efter beskudt med artilleri og maskingeværer bagfra og fik ordre til at trække os enkeltvis tilbage. Jeg besluttede mig dog til at blive og lade franskmændene overrende mig for på den måde at komme i fangenskab. Et par af mine kammerater tog samme beslutning, men da det først kom til stykket, svigtede modet dem. Min beslutning stod dog fast, jeg spiste mit sidste brød og lagde mig så til at sove. Den efterfølgende morgen dristede jeg mig ud fra min dækning, uden våben og med oprakte arme, og mødte kort efter de første franske soldater, som venligt tog sig af mig. Mine kammerater, som havde adlydt tilbagetrækningsordren, var også taget til fange, men flere af dem havde mistet livet under aktionen. Jeg var lykkelig over at være gået i fangenskab, at møde kammeraterne igen og at være færdig med krigen. Snart skulle jeg dog føle, at nu begyndte den sværeste tid for mig.

Den 26.oktober samledes alle fangerne i store enheder, og marchen begyndte. Der udleveredes os et lille stykke franskbrød som dagsration, og vi måtte efter dette måltid tilbagelægge en dagsmarch. Ved aftenstid blev vi spærret inde i et stort aflukke, omgivet af pigtråd, for at tilbringe natten der. Det var meget koldt, sidst i oktober, og vi havde ingen tæpper at dække os til med. For at holde os nogenlunde varme, løb vi hele natten frem og tilbage bag pigtrådshegnet. Igen fik vi udleveret en lille skive franskbrød som dagsration, hvorefter marchen atter tog sin begyndelse. Ved aftenstid kom vi til en meget stor fangelejr, hvor vi tilsyneladende skulle opholde os resten af tiden. Lejren var formet som et meget stort rektangel med en dobbelt række pigtrådshegn omkring, således at der blev dannet en løbegang imellem hegnene, hvor de franske soldater

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

patruljerede. Desuden var der rejst en halv snes høje tårne omkring lejren, hvorfra vi blev bevogtet af vagtposter forsynet med maskingeværer. Den store rektangel var igen inddelt i 12 afdelinger med pigtråd imellem, hvor der opholdt sig 1000 fanger i hver afdeling. På den måde var der plads til 12.000 mand i lejren.

Det var vanskeligt at forstå for os, at vi ikke fik tag over hovedet med den forestående vinter i vente. Vi prøvede at holde os nogenlunde varme på flere måder og gravede os til sidst ned i små huller i jorden med 2 mand i hver for at beskytte os nogenlunde mod efterårskulden. Arbejdet måtte udføres med de bare hænder, da vi ikke var i besiddelse af værktøj. Selv vore lommeknive var taget fra os.

Hver morgen samledes vi i sektioner og rykkede ud under militær bevogtning, blev sat til at jævne skyttegrave ud eller rulle pigtråd sammen. Under disse arbejder havde vi lejlighed til at smugle lidt mere eller mindre tørt brænde ind i lejren samt andre genstande, som vi mente at kunne få brug for. På den måde fik jeg også lavet mig en slags kniv af et gammelt tøndebånd. Rigtignok var det strengt forbudt at tænde ild, men det syntes som franskmændene så gennem fingre med det, da det var ret almindeligt, at røgen steg op fra de små jordhuler. Heldigvis var der nogle kammerater mellem os, for hvem det var lykkedes at indsmugle et par tændstikker, gammeldags svovlstikker, som dengang brugtes i Frankrig. Når disse kammerater havde fået tændt ild, kunne vi andre hente gløder hos dem, ofte over lange afstande, og vi måtte gentage forsøgene, hvis det ikke lykkedes den første gang i det fugtige træ. Efterhånden som franskmændene havde fået samling på alle fangerne, blev vi stillet op til tælling, og det viste sig, at hele divisionen var faldet i fransk fangenskab. Så lød ordren, at Elsass-Lothringer, Polakker, Tjekkere og Danskere skulle træde frem, men det viste sig, at der var så mange, at franskmændene kun isolerede Elsass-Lothringerne. Disse ville sandsynligvis få en bedre behandling.

Kosten var den mest næringsfattige og vitaminfattige, man kan tænke sig. Om morgenen modtog vi en lille skål rissuppe, dog uden risengryn i og et stykke franskbrød. Middagsmaden bestod af en lille skål ris kogt i vand med tilskud af et stykke kogt hestekød, og til aften var der igen en lille skål rissuppe magen til den om morgenen og et stykke franskbrød. Som følge af denne forplejning tog det ikke lang tid, før vi alle blev underernæret og led under vitaminmangel. Det var den såkaldte "Beri-Beri" vi led under, hvorved vore ansigter og lemmer svulmede op til det ukendelige, og vi blev svagere og svagere for hver uge. Selvfølgelig forekom der mange dødsfald i en sådan lejr. Næsten hver dag begravedes flere mennesker, og ofte nåede vi 10 om dagen.

Efter et par ugers ophold i lejren, bad jeg om et stykke papir og blyant med den hensigt at skrive en ansøgning til lejrkommandanten om at blive forflyttet til den nordslesvigske fangelejr i Aurillac. Ansøgningen fik jeg også skrevet, men havde dog ringe håb om, at den ville blive taget til følge og tvivlede på, om den i det hele taget ville nå frem til rette myndigheder. Og efter som månederne gik, opgav jeg da også håbet. Julenat 1918 fik jeg voldsomme smerter i mine øjne og var ude af stand til at åbne dem. Ved hjælp af en kammerat fik jeg meldt det til infirmeriet og kom under lægebehandling, fik øjnene dryppet, og smerterne fortog sig. Nu kunne jeg åbne øjnene igen og se, men lægen bemærkede, at jeg havde været heldig, det kunne have medført blindhed. Det var den evindelige røg fra bålene i de små jordhuler, der var årsag dertil.

Den første uge af januar 1919 fik vi endelig tag over hovedet. Hele lejren blev flyttet ind i barakker, hvor tilværelsen blev nogenlunde tålelig. I midten af februar blev der udtaget en kolonne, der skulle flyttes til en anden lejr, og jeg var deriblandt. Opholdet i den nye lejr var det samme som i den store, og det arbejde, der skulle

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

udføres af samme art En middag, midt i marts, da min kolonne vendte tilbage til lejren fra arbejdet, fik jeg ordre til at melde mig hos kommandanten.

Denne gav mig besked på at være rede til transport i løbet af 1/2 time. Det var et meget spændende øjeblik, og lige så spændende blev de efterfølgende dage, fordi jeg intet fik at vide om, hvorhen jeg skulle føres. Mine kammerater var sikre på, at jeg skulle til Marokko, fordi mange tyske krigsfanger blev sendt dertil.

I en Røde Kors bil godt bevogtet af en fransk soldat, kørte vi den første dag til byen Douai, som jeg godt kendte fra mit ophold ved fronten. Jeg overnattede der i den franske kaserne for dagen efter at blive sendt videre med toget, Stadig anede jeg intet om, hvorhen rejsen gik. I løbet af eftermiddagen nåede vi byen Dunkirk, som jeg aldrig havde hørt noget om, men af skiltet på banegården fremgik det tydeligt. Det viste sig at være den franske havneby Dünkirchen, som vi havde lært om i skolen. Jeg blev ført til et kontor på en kaserne, hvor der sad en hel stab af franske officerer, der udspurgte mig om min nationalitet, hvorefter vagtposten igen hentede mig og bragte mig til en af de store bygninger, åbnede døren og gav mig et skub ind i lokalet. Da der var mørkt derinde, og jeg var helt uforberedt på en sådan behandling, faldt jeg, så lang jeg var, over noget uberegneligt. Så var der en, der råbte "Kan du se dig for, dit fjols, når du går ud", og det blev sagt på ægte sønderjysk. Først nu anede jeg, at jeg var på rette vej. I det store lokale blev der nu røre, og der blev tændt lys overalt. Mange, som var fra Aabenraa, genkendte mig, og alle bød mig velkommen. Er du sulten, lød det flere steder fra, og det var jeg unægtelig. Kammeraterne diskede så op med alle slags dejlige sager, som jeg ikke havde set og smagt i årevis, hvorefter jeg måtte fortælle min historie. Så fik jeg at vide, at jeg var havnet i en transport af 330 sønderjyske krigsdeltagere, der lå her og ventede på transportmulighed til Danmark. Dette var vel nok det lykkeligste øjeblik i mit liv. Vi skrev 19. marts 1919, og det fortæltes mig, at transporten skulle være afgået for et par dage siden, men var blevet forsinket på grund af en voldsom orkan over Nordsøen. Sammen med alle sønderjyderne tilbragte jeg et par vidunderlige dage i kasernen og fik lejlighed til at holde min 23. års fødselsdag i Frankrig sammen med gode venner. Forøvrigt blev opholdet i kasernen i Dunkirk en vidunderlig oplevelse for mig. Der var igen vand i så store mængder, at jeg kunne blive vasket grundigt, noget, der ikke var hændt mig siden min tilfangetagelse den 26. oktober 1918. Dengang havde vi måttet nøjes med at skylle os lidt i det vand, der stod i hjulsporene, eller om vinteren vaske os i sne. Også vore spiseredskaber blev kun rensset ved at gnide dem af med en håndfuld græs, og denne fremgangsmåde blev som regel også anvendt ved selve fronten. Den kost, der tildeltes os på kasernen, var både rigelig og nærende. Hele vinteren havde vi krigsfanger aldrig fået så meget at spise, at vi følte os nogenlunde mætte og havde ofte måttet benytte os af enhver lejlighed, der blev budt os til at stille vor største sult. Således gravede vi den kartoffelskræl, som de franske soldater havde gravet ned, ud af jorden og kogte den. Den tilbagevendende franske civilbefolkning måtte passe godt på deres hunde og katte, da de blev et kærkomment jagtbytte for krigsfangerne.

Den første uge efter vor tilfangetagelse havde vi fået udleveret et postkort for at kunne sende vore pårørende meddelelse om vor skæbne. Ingen af fangerne fik dog nogensinde bekræftelse på, at kortet var blevet modtaget, og ingen fik nogensinde udleveret post hjemmefra. Senere kom det så for dagen, at lejrens ledelse hver dag brændte posten, hvorpå de solgte pakkerne til befolkningen.

Den 22. eller 23. marts 1919 gik alle sønderjyderne om bord på det danske skib St. Thomas for at tiltræde hjemrejsen. Foruden krigsfangerne var der flere prominente

Udpluk fra, Jacobsen, Niels: "Gartner Niels Jacobsens rindringer." 1981.

personer ombord, af hvilke jeg dog kun husker professor Verrier, som var professor i de nordiske sprog i Paris. Professor Verrier havde taget initiativ til, at der i byen Aurillac blev oprettet en samlingslejr for nordslesvigere.

Vejret var strålende, selv om det blæste lidt. Ombord i skibet blev vi behandlet med menneskelig hensyntagen og fik en overordentlig god forplejning, som vi dog ikke havde godt af. De første par dage gik alt godt, men så blæste det igen op til stærk storm, som hurtigt tiltog til orkan. To døgn måtte vi ligge underdrejet, men slap dog også godt herfra med undtagelse af, at vi mistede en mand, der blev skyllet overbord. Sidst i marts eller først i april anløb vi København og fik en strålende modtagelse der. Det var den første transport af krigsfanger, der kom til byen. Alle blev vi indkvarteret hos private familier, og jeg havde den lykke at kunne bo hos min søster Maries svigerforældre. I 8 dage blev der holdt store festligheder for os med frokoster og middage på Rådhuset og i Rigsdagens restaurant, samt reception på Carlsberg. Desuden fik vi forevist de fleste seværdigheder i byen. Også Mor og Far rejste til København for at tage imod mig og ledsage mig hjem til Aabenraa. For os alle blev det meget anstrengende dage, fordi vi var afkræftet og ikke vant til privatlivet og den alt for gode kost, så mange af os måtte lide under mavebesværligheder. Efter 8 dages ophold i hovedstaden rejste vi til Aabenraa, hvor jeg kort tid efter blev afmønstret fra det tyske militær, og hermed var krigstiden afsluttet for mig. Jeg har vel nok beskrevet mine soldaterår lidt udførligt, men i de unge år er man modtagelig for mange indtryk, og den tid har betydet meget for mig og min senere tilværelse. Først og fremmest har jeg lært at være tilfreds, når man har et godt hjem og gode forældre. Problemer, man stilles overfor, kan som regel overvindes og betragtes som småting. Ligeledes har soldaterårene lært mig, at man ikke skal gå og pylre alt for meget med sig selv, da det i disse år gik op for mig, at et menneske som regel kan tåle meget mere, end det selv tror. Dernæst skal man prøve på altid at se livets lyse sider, og såvidt det er muligt holde skyggesiden i baggrunden.